

***Een zachte hand* – Leïla Slimani**

Gertrud Maes

Vertalersgeluktournee 2018

Geluk is soms gewoon mazzel hebben. Mazzel dat een collega geen tijd heeft om een vertaling aan te nemen of het aangeboden boek niet ziet zitten. En zo was ik ineens de gelukkige die een boek heeft mogen vertalen dat is genomineerd voor de Europese literatuurprijs: *Een zachte hand*, van Leïla Slimani, verschenen bij Nieuw Amsterdam, in 2017.

Leïla Slimani

Leïla Slimani (1981) is een Frans - Marokkaanse journaliste en schrijfster. Ze werd geboren in Rabat, haar vader was bankier, haar moeder de eerste medisch specialiste in Marokko. Slimani ging voor haar studie naar Parijs en is daar blijven wonen en werken.

Ze begon haar carrière als journaliste voor *Jeune Afrique*, maar besloot zich op een gegeven moment veel meer aan het schrijverschap te wijden.

Haar debuutroman, *dans Le jardin de l'ogre*, over een aan seks verslaafde journaliste deed veel stof opwaaien. Haar tweede roman, *Chanson Douce*, werd in 2016 bekroond met de Prix Goncourt, de belangrijkste literaire prijs in Frankrijk.

Sinds november 2017 is ze persoonlijk adviseur francophonie van Emmanuel Macron en ambassadrice voor de Franse taal en cultuur.

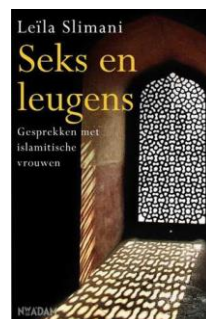
In het Nederlands verschenen werk, door mij vertaald

2017

2018

2018

De duivel zit in de details.
Nog geen omslag bekend

Nog onbekend

Een zachte hand, het verhaal

Louise, de nanny, heeft de twee kinderen die aan haar zijn toevertrouwd vermoord. Dat is geen spoiler, daar opent het boek mee. Ik noem Louise bewust bij haar naam omdat de roman de zoektocht is naar hoe een mens tot zo'n gruwelijke daad kan komen. Het boek gaat over de keiharde botsing tussen verschillende verwachtingen en verlangens, en het tragische gevolg daarvan.

Myriam en Paul zijn jonge Parijse ouders die het ouderschap willen combineren met de verwezenlijking van hun persoonlijke ambities en hun eigen ontwikkeling. Om dat mogelijk te maken nemen ze een nanny in dienst. Louise lijkt een fee, die zich snel onmisbaar maakt, maar achter de schone buitenkant gaat een eenzame vrouw schuil die wanhopig op zoek is naar warmte en geborgenheid. De vreemde trekjes van Louise worden beetje bij beetje zichtbaar en Paul en Myriam willen op een gegeven moment eigenlijk van hun oppas af. Louise voelt de groeiende verwijdering en zinkt steeds verder weg in sombere waanzin, die haar er uiteindelijk toe brengt de kinderen te vermoorden.

Vertaalprobleem

Slimani opent met de zin: De baby is dood, en daarmee zet ze onmiddellijk de toon. In voornamelijk korte, droge zinnen beschrijft ze wat eraan de moord voorafging. Maar ook de gebeurtenissen in het verleden vertelt ze in de tegenwoordige tijd. Ze gebruikt vooral de *présent*, in het Nederlands de onvoltooid tegenwoordige tijd (*ott*) en de *passé composé*, in het Nederlands de voltooid tegenwoordige tijd (*vtt*). Maar daarin schuilt een vertaalprobleem, want in het Frans wordt de *passé composé* veel vaker gebruikt dan in het Nederlands de voltooid tegenwoordige tijd. De *passé composé* wordt gebruikt om een verband te leggen tussen verleden en heden, en dát doen we in het Nederlands ook: 'omdat ik dit boek heb vertaald, ben ik hier in Nijmegen.' Slimani maakt hier sterk gebruik van: dit en dit en dit is er gebeurd, en daarom zijn de kinderen nu dood.

Maar in het Frans wordt de *passé composé* ook gebruikt om opeenvolgende voltooide handelingen te vertellen. Een soort 'en toen heb ik, en toen heeft zij, en toen heeft hij...' En dát doen we in het Nederlands niet, dat zouden we lezen als een saaie opsomming, dat leverde ons vroeger op school geen mooi punt op voor onze opstellen. In het Nederlands gebruiken we liever de onvoltooid verleden tijd. Kijkt u naar de zinnen:

- A. De dag dat ze weer is gaan werken, is Myriam al heel vroeg wakker geworden [...]. Ze heeft een nieuwe rok aangetrokken en schoenen met hoge hakken, en Louise heeft uitgeroepen: 'U ziet er prachtig uit!'
- B. De dag dat ze weer is gaan werken, was Myriam al heel vroeg wakker [...]. Ze trok een nieuwe rok aan en schoenen met hoge hakken, en Louise riep: 'U ziet er prachtig uit!'

Het eerste fragment is een letterlijke vertaling van de Franse tekst, maar in het Nederlands doet dat toch vreemd aan, vooral het deel 'Louise heeft uitgeroepen'. Versie B klinkt veel natuurlijker, maar als we die omzetting in de vertaling consequent toepassen, gaat de vaart en de urgentie verloren, terwijl je dat soort elementen juist wilt behouden.

Hoe heb ik het aangepakt? Waar mogelijk, en iets vaker dan ik normaal gesproken zou doen, heb ik de voltooide tegenwoordige tijd gehandhaafd:

- A. De plaats delict is gefotografeerd. De politie heeft vingerafdrukken genomen en de badkamer en de kinderkamer opgemeten.

Om droge opsommingen te voorkomen en toch het actuele karakter te behouden, heb ik af en toe een bijwoord toegevoegd en/of geschoven met woordvolgorde:

- A. De burens hebben zich verzameld onder bij het gebouw.
- B. Beneden hebben de burens zich inmiddels verzameld voor het gebouw.

De vtt gebruiken aan het begin van een fragment is een derde mogelijkheid waarvan ik gebruik heb gemaakt. In onderstaand voorbeeld is A weer de letterlijke vertaling en B mijn oplossing:

- A. Nina Dorval heeft haar handen in Louises rottende ziel gestoken. Alles heeft ze van haar willen weten. Ze heeft gedacht dat ze met krachtig optreden de muur van zwijgen kon doorbreken waarachter de oppas gevangen zat.
- B. Nina Dorval heeft haar handen in Louises rottende ziel gestoken. Alles wilde ze van haar weten. Ze dacht dat ze met krachtig optreden de muur van zwijgen kon doorbreken waarachter de oppas gevangen zat.

Tot slot

Zo ziet u, ik vertaal niet letterlijk wat er staat, maar ik probeer inhoud en sfeer van de tekst allebei over te brengen naar het Nederlands. Dat maakt literair vertalen tot een spannend taalspel. Ook makkelijk te begrijpen teksten zijn moeilijk om te vertalen, want hoe overbrug je de verschillen tussen twee talen, hoe zeg je iets simpels uit het Frans even simpel in het Nederlands.

Eerder noemde ik vertalersgeluk mazzel hebben, maar dit spelen met taal is ook vertalersgeluk. En tot slot, en dat mag vreemd klinken, bleef ik telkens wanneer ik de tekst opnieuw las toch ergens diep vanbinnen stiekem hopen dat de nanny het niet zou doen.